

20. Yüzyıl Sanatında Kullanılan Hayvan Figürünün Psikolojik Nedenleri ve Etkileri

Yazarlar

Serap Can^{1*}

Mensubiyet

¹Plastik Sanatlar ve Resim Yüksek Lisans Programı, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, 34755,Türkiye

*Yazışma yapılacak kişi: serap.can@yeditepe.edu.tr

Preprint

Abstract

In the case of the use of various styles, descriptions of human and animal relationships from the past to the present and works related to this situation are widely available. The impact of animals on human life and their place in people's lives have been discussed in many areas in terms of their values. In addition to being a nutritional element in human life, animals have been used as a source of inspiration, symbol and image in both thoughts, works of art and formations. When we look from the past to the present, it has been the case that the relationship between animals and humans has been drawn to caves. Studies on the place of the animal in human life have been carried out here. In various periods and civilizations, the relationship between humans and animals has been explained through painting. In addition, the meanings attributed to animals symbolize civilizations or states. Poems were written in the direction of entertainment or love for animals that were tamed and cared for, their graves were created, and sometimes they took their place in portraits. Many artists have used animal images in their works in order to complement the relationship between animals and humans, as well as to give a message to the work. They have been influenced by artists from each other and have made an effort to reflect different situations in metaphor in their painting works. It is known that artists choose this way to express the intense emotions they experience while creating their works. In accordance with the descriptions and the images used, they have realized the best way to reflect their best thoughts in accordance with the colors. Each of the artists has a unique style in the work reviews made within the scope of the study. They are also influenced by the famous artists of the period. It is known that they developed themselves not only in the field of painting, but also in various branches of art.

Keywords: Animals; animal image; artist; feelings and thoughts; work.

GİRİŞ

Dünya üzerinde insan yaşamı ele alındığında ilk insandan Őimdiki insanlara kadar hepsinde yaşam için mücadele edildiği gözlemlenmektedir. Bu mücadele gelişimsel özellikler ve insanın keşifleri doğrultusunda çeşitlilik göstermektedir. İnsan doğada beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçlarını vahşi hayvanların varlığı ile birlikte av sürecinde karŐılamıŐtır. Bunun yanı sıra hayvanları evcilleŐtirerek yaşamlarını kolaylaŐtırmıŐlardır. İnsan yaşamı boyunca yaptığı yenilikler ile çeşitli gelişimler yařamıŐ ve bu gelişimler dönemseller farklılıkları ortaya çıkarmıŐtır. Kültürel özelliklerin Őekillenmesi insanın yerleŐik hayata geçmesi ve tarım yapması halinde temellenmiŐtir. EvcilleŐtirilen hayvanlar tarım sürecinde aktif olarak kullanılarak insan yaşamına faydalı olmaktadır. İnsanlar hayvanlara çeşitli anlamlar yüklemiŐler ve hayvanların bazılarını kimi zaman kutsal olarak görerek, sembolize etmiŐlerdir. Bunun yanı sıra eğlenmek için de insanın hayvanları görülmektedir. İnsan ile bir hayvanın arasındaki bağ ya da karŐılaŐma dahi olsa bu durum kimi zaman sosyal bakımdan sembolik hale getirilmiŐtir. Hayvanlar bazı zamanlarda insanların statüsünü belirleyici etkiye sahip olmuştur. Evcil hayvana karşı insanların duygusal bağ kurması da söz konusudur. Hayvan ve insan arasında ilk önce avlanmaya ilişkin bir ilişki bulunurken, bu durum evcilleŐtirme ile devam etmiştir. İlerleyen süreçte hayvandan fayda sağlanması ile hayvanlar insanlara fayda sağlayacak konuma gelmiştir. İnsanlar kültürel ya da dini özellikler kapsamında bazı hayvanları kutsallaŐtırmıŐlardır. İnsanlar tarafından bu hayvanlara büyük anlamlar yüklenmiŐtir. Destanlara ve masallara konu olan hayvanlar mitolojik varlık kategorisinde de ele alınmıştır. İnsan gelişimi ile hayvanlara ilişkin tasvirler gelişim göstermiştir. İnsanların gelişimi doğrultusunda temel gereksinim dışında hayvanlar sanat alanına da konu olmuştur. Hayvan tasvirleri kimi zaman mitolojik bir efsane olarak uygarlıklara ilham kaynağı olmuştur. Çizimler ya da heykel gibi dönemseller özellikler ile çizimlerdeki hayvanlar farklı durumları temsil etmiŐlerdir. Hayvan tasvirlerinden oluşan resim sanatının kültürel ve toplumsal durumları bir hikâye gibi anlatım içermektedir. Resimlerin yorumlanması dönemseller özelliklerin göz önünde bulundurulması doğrultusunda olmaktadır

1. TARİH BOYUNCA HAVYAN FİGÜRLERİ TASVİRİ

Hayvanlar insan yaşamı boyunca yazılı olmayan ifadelerin gerçekleşmesinde sembol niteliğinde kullanılmıştır. Mitolojik ve dinsel olarak sembolizm kapsamında insanların içgüdüleri ifade edilmiştir. Çeşitli medeniyetlerde çeşitli hayvanların tasvirleri tarih boyunca kullanılmıştır. Resmetmenin yanı sıra hayvanlar mitolojide birer obje olarak da kullanılmış ve hikayelerde, masallarda ve efsanelerde aktif olarak kullanımı söz konusu olmuştur. Her hayvanın farklı toplumlarda bir anlamı ve bir durumu sembol etmesi söz konusu olmuştur. Hayvan tasvirleri zengin bir mitolojik oluşuma sahiptir. Mitoloji, hikâye ve masal anlamına gelmektedir. Bu anlam “mythos” kavramından Yunanca’dan türeyen logos sözcüğü ile birleşmiştir ve ortaya mitoloji olgusu çıkmıştır. Efsane kategorisinde ele alınan peri, tanrıca ve kahraman konulu maceralar ve yaşam hikayelerini ifade etmektedir (Beydiz, 2016).

1.1. Mağara Resimlerinde Hayvan Figürlerinin Tasviri

Tarihsel öncesi dönem, insanlığın yazılı kaynaklarının bulunmadığı ve yazıya ilişkin verilerin erişilmediği dönem olarak ifade edilmektedir. Burada dönemsel olarak çeşitli aletlerin geliştirilmesi ile kullanımı söz konusu olmuştur. Bu aletler genellikle taş veyahut çakmak taşının işlenmesi, yontulması halinde kullanılmaktadır. Taşın işlenme sürecinde taş yapıtların söz konusu olması, yontulması durumundaki döneme; Yontma Taş devri olarak isimlendirilmesi söz konusudur. Bu süreçte insanların daha hırçın ve vahşi olduğu bilinmektedir. İnsanların bu dönemde toplayıcılık ve avcılık ile geçimlerini sağladıkları bilinmektedir. Yeşil alanlarda yaşamlarını sürdüren insanların beslenmek için avlandıkları bilinmektedir. Yaşam alanları doğa olan insanın iklim değişikliğine uğraması halinde açık alanlar yerine kapalı alanlarda yaşamını sürdürmesi gerekmektedir. Bu süreçte insanların kapalı bir alan olarak mağaralarda yaşamlarını sürdürmeye çalışmaları söz konusu olmuştur. Asya-Avrupa ve Buzullarda yayılımı görülen insanların yaşamlarını mağara gibi muhafazası mümkün yerlerde yaşadığına dair bulguların elde edilmesi duvarlara yapılan resimlerden çıkarılmaktadır. İnsanlığın mağaralarda yaşamaya başlaması ile mağara resimlerinin ortaya çıktığını söylemek bu doğrultuda mümkün gözükmektedir (Uysal, 2016).

1.2. Antik Yunan Sanatında Hayvan Figürü Tasviri

İnsan yaşamı doğrultusunda hayvanlar üzerinde bir güç sahibi olmak ve onları eğitmek, evcilleştirmek adına çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Hayvanların evcilleştirilmesine ilişkin Yunanlıların ve Romalıların çalışmaları bulunmaktadır. Ancak bu çalışmalar Yunanlılarda hayvanların dizginlenmesi halinde yapılan resimlerden de anlaşılacağı

üzere bir korunma, avlanmadan ziyade kolezyumlarda meydana gelen olimpik gösteriler ifade edilmektedir. Yunanlılar hayvanlara karşı daha merhametli duygular geliştirmişlerdir ve onları evcilleştirmeyi hedeflemektedirler. Bu süreçte köpeklerin evcilleştirilmesi Yunanlılar tarafından mümkün olmuştur (Siddiq, 2019).

1.3. Roma Sanatında Hayvan Figürü Tasviri

Hayvanlar insanlar için çeşitli anlamlar ifade etmektedir. Bu nedenle Roma sanatında da hayvan tasvirlerinin önemi oldukça büyüktür. Hakimiyet, güç ve konumu simgeleyen kartal ve asan hayvanlarının imparatorluk bünyesinde sembolize edilmesi gözlemlenmektedir. Ordularda hayvan olarak kartal simgelerinin kullanımı oldukça sık rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra Roma mitolojisinde yunusların da ayrı bir anlamı bulunmaktadır. Yunuslar tanrılara benzetilen ve dini yapılarda resmedilen bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra yunusların balıkçılar tarafından gözlemlendiği üzere hızlı bir hayvan olmaları nedeni ile tanrı tarafından yardım edilmesi amacı ile gönderildiğini düşündükleri belirtilmiştir (Beydiz, 2016). Aynı zamanda yunusların iklim değişikliklerine önceden bildikleri düşünülmektedir.

1.4. Ortaçağ Dönemi Sanatında Hayvan Figürlerinin Tasviri

Ortaçağ döneminde hayvanlara ilişkin özellikler daha hayali unsurlar barındırmaktadır. Hayvanların tasvirinin yanı sıra ahlaki olarak bir ifade barındırma durumu söz konusudur. Bu duruma ilişkin maymun örneği; insanların iç güdülerinin ifadesini oluşturmaktadır. Burada maymun insanın ahmak olması durumunu ifade etmek için kullanılmaktadır (Carr-Gomm, 2014).

Ortaçağ döneminde hayvanlar iyi-kötü- şeytan ya da tanrı gibi ifadeleri bulunmaktadır. Döneme ilişkin okuma yazma oranı oldukça düşüktür. Kiliselerde, kaldırımlarda oyma resimler doğrultusunda anlatımlar gerçekleşmektedir.

1.5. Rönesans Sanatında Hayvan Figürlerinin Tasviri

Pagan inancı Roma ve Yunanlılardan kalma bir inanış olarak karşımıza çıkmaktadır. Orta Çağda dini inanışların yeri oldukça büyüktür. Bu dönemde insanların düşünceleri göz ardı edilmekte ve küçümsenmektedir. Bunun yanı sıra kilisenin düşünceleri baskı yolu ile kabul ettirilmektedir. Hümanizm akımı, insanların fikirlerinin önemsenmediği dönemde Rönesans devriminin başlamasına öncülük etmiştir. 13 ve 14. Yy. arasında Rönesans sanatı ortaya çıkmıştır. Rönesans insana dair oluşumları içermektedir. Bu düşünce gerçek ve gerçeküstü oluşumları da bir arada barındırmaktadır. Soyutluktan ziyade somut oluşumları ele alan Rönesans realist

yaklaşıma sahiptir ve oran-orantı, simetri, geometri nitelikleri kapsamaktadır (Öndin, 2016).

1.6. Barok Dönemi Sanatında Hayvan Figürü Tasviri

Barok akımı 16. Yüzyılda etkinliğini göstermektedir. İtalya da başlayan ve 17-18. Yüzyıllarda sanatsal olarak bir akım olarak Avrupa da karşımıza çıkan bölgesel bir ifade şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Katolik kiliselerin inşalar üzerindeki etkisini arttırmak amacı ile zamanın Protestan reformuna ilişkin tepki niteliği barındıran ve sanatçıların bu durumu ele alması halinde meydana gelen fakat bu yeni bir üslubun varoluğu anlamına da geldiği için zorlukların yaşandığı, güzellik algısı ve en ince detayın, gösterişin canlandırılması amacı ile bir tarza mensup olan oluşumu ifade etmektedir (Öndin, 2018). Geniş toplumlara ulaşmayı hedefleyen barok döneme mensup sanatçılar, ideolojik yaklaşımı benimsemenin yanı sıra topluma yönelik olarak duyguların ön plana alındığı dramatize bir oluşumu ele alarak çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Burada tasvirlerin abartılı yüzlerden ve değişken dünyanın betimlemesinden meydana geldiği bilinmektedir. Rembrandt Harmenszoon van Rinj (1606-0669) barok akımına ilişkin bilinen en önemli temsilcilerindendir. Burada daha dramatik bir tiyatral üslup, Rönesans ın durgun ve kurallara uymamak konusunda aktif yönünü yansıtmaktadır. Burada resmi gözlemleyen kişiler tarafından resimlerin ifadesi, sonsuz bir yaşam ve olayların birbirini izlemesi olarak gözlem yapmasını sağlamaktadır (Öndin, 2018)

2. 20. YÜZYIL SANATINDAN HAYVAN FİGÜRÜNÜN DÖNÜŞÜMÜ

Sanata ilişkin durumların analizin yapılması söz konusu olduğunda bu süreçte akımların ya da düşüncelerin ayrımını tarihsel olarak sınıflandırmak mümkün değildir. Avant-garde olarak nitelendirilen modern sanata ilişkin akımlar, yaşanan durumlar karşısında konunun çeşitlilik gösterme durumu tarihler ile ifade edilmektedir. 20. Yüzyılın sanat tarihi, Avant-garde olarak isimlendirilen erken dönem Empresyonistler ile başlayarak, İkinci Dünya Savaşının sonrasında Postmodern'e olan yönelimin artması halinde ve Çağdaş sanat olarak ifade edilen dönemin de etkisi ile günümüzün sanata ilişkin bakış açısına kadar süregelmektedir.

20. yüzyılın sanatına ilişkin fikirlerin sunulması için geçen yüzyıllardaki sanat akımlarına göz atmak gerekmektedir. Miras kalan sanat eserlerinin incelenmesi halinde dönemsel özellikler belirlenebilmektedir. Sanayi devriminden sonraki süreçte insanların endüstri alanındaki gelişimleri hızla devam ederken, şehirlerin gelişimi endüstriyel kapitalizm ile bağlantılı olarak büyümektedir. Ortaya çıkan imkanlar kimi zaman insana fayda sağlarken kimi zaman olumsuz durumların meydana gelmesine neden olmaktadır.

19. yüzyılın sanata dair gelişimi ele alındığında bu dönemde geliştirilen fotoğraf makineleri ve fotoğrafların basımı, çoğaltılması önemli bir buluş olarak karşımıza çıkmaktadır. Sabitlemeye yarayan bu araç, özellikle ressamlar tarafından tercih edilmektedir. İlerleyen süreçte temsil etme ve gerçeği yansıtması bakımından ele alınması söz konusu olmuştur. Sanat eserlerinin bir yapıt olarak ele alınması dönem içerisinde meydana gelmiştir. Bu süreçte gerçekliğe ilişkin yansımalar ve özümsemeye ilişkin değerlendirmeler söz konusu olmaktadır. Optik ve realite batı sanatının vazgeçilmezi olmuştur. Batı sanatına özgü optik gerçeklik ile ilişkisi bariz bir şekilde sunulmaktadır. Sembolik sentez Mısır döneminde, roma ve Yunan sanatında, kısacası Batı'ya olan yaklaşımın artması halinde mimetik olarak doğallığa dönüş söz konusu olmaktadır.

Bu dönemde hayvanların canlı olmasına ilişkin bir empati duygusunun yoksunluğu söz konusudur. Empresyonistler tarafından eleştirilere maruz kaldığı belirtilmektedir. Bunun yanı sıra Empresyonist sanatçıların teknolojik gelişmelerin yanı sıra bilimselliği de ön planda tuttıkları gözlemlenmektedir. Sanat eserlerinde pastoral bir bakış açısı ele alınarak, hayvanın doğa içerisinde varlığı değil de sanayi alanında kullanımı ve kasaplarda yer alması şehir hayatına empoze edilmesi olarak ifade edilmektedir.

2.1. Hayvan Figürünün Temsiliyeti ve Psikolojik Etkileri

Yaşanan savaşlar, yıkımlar ya da zulümlerin genelinde insan hayvan için yapılan zalimce durumlara maruz kalmıştır. Bu nedenler insanın hayvan ile empati geliştirmesine neden olmuştur. Canlının hissi ve şiddet uygulanması hususunda düşüncelerin gelişimine yol açmıştır. İnsanların oluşturmuş olduğu hiyerarşik yapının insana fayda sağlamadığı ve zarar verdiği yönünde tespitlerde bulunulmuştur. Bu doğrultuda hiyerarşik yapı hususunda çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra gelişime ve yeniliğe olan istekler modernizm kapsamında yıkımlara ve parçalanmalara neden olması durumu söz konusu olmuştur. Postmodern anlayış Avant-garde'yi sonlandırmıştır. Burada yeni düşüncelerin meydana gelmesi, manifestoların ortaya çıktığı, sanata ilişkin ifadelerin son bulduğu bir dönem olarak sanatçının özgür düşüncesi kapsamında sınırsız malzeme, yapı, konu, yöntem ve tanımlamalar yerini almıştır. Böylece ürün ve eser çeşitliliği artış göstermiştir. Eserlerin biçimsel olarak sınıflandırılması imkansız hale gelmiştir. 20. Yüzyıla kadar ki süreçte hayvana ilişkin konuların ele alınması söz konusu olmuştur. Kullanılan malzemelerin dönem kapsamında ilişkisi, sanatta nesneye olan gereksinim hususunda 1960'lı yıllarda tartışmaların ortaya çıkması söz konusu olmuştur. *Kavramsal Sanat* sonucunda nesnelere ile olan ilişkinin azalması durumu söz konusu olmaktadır. Bu anlayış doğrultusunda alternatif ifadelerin kapsamı işlenmiştir. Gelişmelerin ve değişimlerin ışığından sanat anlayışlarının yeni yaklaşımları eserlerde estetik, meta anlatı, imge ve tasvir alanlarında geleneksel olarak oluşan düşünce yapısının bir kenara bırakılması halinde kültürel ve rasyonel alanların sömürülmesi durumu söz konusu olmuştur. Bireylerin ifade etmekte zorlandıkları duygular, düşünceler, çatışmalar ya da motivasyonların yansıtılması durumu Psikoanalitik Teori kapsamında gerçek ya da hayali hayvanlar doğrultusunda ifadesi gerçekleşmektedir. Hayvanların ele alınarak düşüncelerin ya da hislerin yansıtılması bireyleri psikolojik olarak rahatlatmaktadır (Kruger ve Serpell, 2010).

2.2. Hazır Nesne Olarak Hayvan Figürü

İnsan yaşamı boyunca zor koşullarda yaşamını sürdürme çabası içerisine girmiştir. İnsanlık yaşam içerisindeki gelişimlerini kullandıkları ve ürettikleri nesnelere doğrultusunda sağlamıştır. Günlük yaşam içerisinde istemli ya da istemsiz olarak nesnelere kullanımı söz konusu olmaktadır. Ancak nesnelere insan yaşamının seyrini ve gelişimini de ifade etmektedir. Bunların incelenmesi halinde insanlık dönemlere ayrılarak incelenmiştir. Nesnelere kullanımı ya da üretimine ilişkin kararlar insan

tarafından belirlenmektedir. Doğada var olan cisimlerin ihtiyaçlara hizmet etmesi sonucu nesneleştirilmesi durumu söz konusudur. Nesnelerin canlı varlıklardan ayrı bir şekilde değerlendirmesinin yapılması söz konusu değildir. Nesnelerin kullanım alanındaki durumuna göre şekli, biçimi, yapısı çeşitlilik göstermektedir. Nesnenin kullanım alanı doğada var olma durumuna bakılmaksızın hangi amaçla kullanıldığına bakılmaktadır. İnsanlar yaşamlarını sürdürmek adına ellerinde bulunanları değerlendirmişlerdir. Odun ve taş gibi nesnelere avlanmanın dışında insanların farklı amaçlar için kullanmaları durumu gözlemlenmektedir. Sanayi devriminin olmasının ardından insanların tüketime ilişkin oranlarında yükselmeler söz konusu olmuştur. İnsan yaşamında doğal bir şekilde varlığını sürdüren nesnelerin kullanımı insan yaşamındaki konforun artması halinde çeşitli alanlarda istekler doğrultusunda şekillenmeye başlamıştır. Bu doğrultuda nesnelerin, cisimlerin sanat eserine dönüşümü söz konusu olmuştur. Braque ve Picasso gibi sanatçıların bu doğrultuda kullanımları sonucunda eserler meydana getirmeleri gözlemlenmektedir.

2.3. Sembol Olarak Hayvan Figürü

Hayvanların evcilleştirilme süresinden öncesindeki hayvana atfedilen anlam besli kaynağı, zayıflık, ilham gibi anlamları barındırırken evcilleştirildikten sonra yüklenen anlamlar; dost canlısı, arkadaş, sadakat gibi tutumların gelişimini sağlamıştır (Armutak, 2006). Sembol; “*Duyular doğrultusunda ifadesi gerçekleştirilemeyen bir şeyin belirtilen somut nesne veya işaret, remiz, timsal*” (TDK, 2023) olarak ifade edilmektedir. İnsanlar tarafından hayvanlara tıpkı nesnelere yüklenen anlamlar gibi ifadelerin yüklenmesi durumu söz konusudur. Kaz alıklığı, karga ve baykuş umutsuzluğu, zeka ile at, sadakat ile köpek, aşk ile bülbül, cesaret ile aslan, gençlik ile kelebeğin ilişkilendirilmesi gibi sembolize edilmiş durumlar söz konusudur (TDK, 2023). Çeşitli kültürlerde hayvanların sembolize edilmesi durumu totemler, doğaüstü bir güç olarak anlamlar taşımaktadır. Örneğin Antik Mısır döneminde şahin ve boğa, güneş kralı ifade etmektedir. İki şahin güneşi sembolize etmektedir. Ancak aynı simgenin farklı anlamlar taşıması söz konusudur (Wilkinson, 1999).

2.4. Biçim Olarak Hayvan Figürü

Sanat toplum kapsamında kendi biçimini oluşturmaktadır. Coğrafi ve toplumsal yapı kapsamında yöntemler biçimleri ve sanat eserlerinin oluşumunu sağlamaktadır. Sanat; “*Aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümü*” (TDK, 2023). Bireylerin bir arada bulunması halinde oluşan kurallar sanatçıları etkilemektedir. Herbert Read bu hususta;

“Hiç kimse sanatçı ile toplum arasındaki derin bağı inkar edemez. Sanatçı topluma dayanır, tonunu, hızını, şiddetini üyesi bulunduğu toplumdandır. Fakat sanat eserinin kişisel özelliğinin bağlı olduğu daha başka şeyler de vardır: Sanatçının kişiliğinin bir belirtisi olan kesin bir biçim verme isteğine bağlıdır, bu yaratıcı istek olmaksızın önemli bir sanat meydana gelemez. Bir tezatla karşılaşmış gibi oluyoruz. Eğer sanat, içinde bulunduğumuz şartların sonucu olmayıp kişisel bir isteğin ifadesiyse, belli tarih çağlarına özgü sanat eserlerindeki şaşırtıcı benzerliği nasıl açıklayabiliriz” (Read, 2017).

2.5. İçerik Olarak Hayvan Figürü

İçerik, üslup ile ilişkilendirilebilir. Kelime anlamına baktığımızda içerik; “Bir şeyin içinde bulunanların bütünü, muhteva, mazruf; “Sözlü veya yazılı anlatımda verilmek istenen öz, düşünce, duygu ve imgelerin bütünü” olarak ifade edilmektedir (TDK, 2023). Buradan da hayvan figürlerinin içerik içerisinde yer alması durumu anlatılmak istenilenin imgeleştirilmesi ya da öze inilmesi şeklinde açıklanabilir.

2.6. Psikolojik Olarak Hayvan Figürü

Eserlerde yapımı gerçekleşen hayvan figürlerinin sanatçı tarafından ve eserin incelemesini gerçekleştirenler tarafından psikolojik unsurlar barındırmaktadır. Hayvan figürleri içerdiği anlam bakımından sanatçının duygu ve düşünceleri doğrultusunda psikolojik ifadeleri yansıtmaktadır. Bu doğrultuda yapılan hayvan figürlerinin eserin incelemesini yapanlara da bir duygu geçirmesi psikolojik olarak anlam ifade etmesini sağlamaktadır. Resimlerde hayvan figürlerinin kullanımı kimi zaman bir tepki olarak kimi zaman duyarlılığın oluşması adına gerçekleşmektedir. Bu nedenle eser incelemesi yapılırken anlatılmak istenileni psikolojik bakımdan ele almak eserin anlamlandırılmasına fayda sağlamaktadır. Hayvanların özellikleri doğrultusunda insan ile eşleştirilmesi ya da insana dair bir özelliğin yansıtılması hususunda psikolojik unsurlar önem arz etmektedir.

5. SONUÇ

Sanata dair konular her dönem içinde çeşitlilik göstermiştir. Geçmiş dönemlerdeki insanların düşüncelerini ifade etme biçimi olarak resim yapmayı tercih etmesinin yanı sıra bu durum modern zamana geldikçe etkinlik alanını genişletmiştir. 20. Yüzyılda insanlar duygu durumlarını ve özellikle karamsar, içe kapanık, saldırganlık durumlarının eserlere yansması oldukça kapsamlı olarak ele alınmıştır. Kullanılan teknikler, renkler, imgeler eserin ne anlam ifade ettiği konusunda izleyiciye bilgi vermektedir. Yeni döneme ilişkin sanatçılar doğanın dışında nesnelere yönelmişlerdir ancak doğal olguların, hayvanların ve diğer tüm canlıların kullanımına geri dönmüştür. Birçok eserde nesnelere ifadesi bir canlı ile eşleşmektedir. Genel manada sanatçılar eserlerinde canlı varlıklara yer vermiştir. Canlı çeşitliliği de oldukça fazladır. Bu doğrultuda hayvan çeşitliliği, böcek çeşitliliği ve insan ve hayvan karışımı metaforlar eserde yer almıştır. Geniş bir çerçevede sanat eserlerinde insanın hayal gücüne dayalı olarak sürrealist çalışmalara rastlanmaktadır.

Hayvanlara ilişkin sanat eserlerindeki yansımalar her dönemde ve uygarlıklarda görülmüştür. İnsan ile hayvan arasındaki ilişki, çağrışımlar sanat eserlerine yansımaktadır. Hayvanların sanat eserlerindeki ilk kullanımı av metotlarından oluşurken bu durum sevgi, sadakat, vefa, tembellik, vahşet, besi maddesi, cinsellik, yalnızlık gibi çeşitlendirilebilecek duyguların ifadesini oluşturmuştur. Bunun yanı sıra dini oluşumlarda hayvanın yerine ilişkin de durumlar çalışmalarda yerini almıştır. Sosyolojik unsurlar barındıran sanat eserlerinin çözümlenmesi döneme ilişkin detayları barındırmaktadır. Bu nedenle eser incelemesinde kullanılan imgelerin önemi oldukça büyüktür. İnsanlar korkularını bastırmak adına ürettikleri abartı canlıları yaşamları içerisinde benimsemişlerdir. Devletlerinde bu yaratıkları sembolleştirmesi halinde yapılan eserlerde benzetimleri gerçekleştirilmiştir. Çeşitli konularda insan yaşamında etkin rol oynayan hayvanlar, kültürel, sanatsal ve tarih ile ilişkili olmak üzere mitolojik öğeler barındırması bakımından “hayvan” temalı olarak eserlerde değerlendirilmiştir. Hayvan imgesinin insan yaşamında sanat alanlarında bir yeri mutlaka olmuştur. Özellikle son dönemlerde sanata ilişkin heykellerin kullanımının yanı sıra sanatsal olguların çerçevesi genişlemiştir. Döneme ilişkin malzemelerin elde edilmesi doğrultusunda çeşitli teknikler eşliğinde sanat eserleri ortaya konulmaktadır. Sanata dair oluşumlar düşüncelerin oluşumlarına fayda sağlamaktadır. Bunun yanı sıra düşüncelerin yansıtılmasında da etkili bir yöntem olarak karşımıza çıkmıştır. Oluşturulan temalar ve olaylar sanatçıların ilham kaynağı olmuştur. Sanatçılardan kimi

gerçekçi bir tavır izlerken kimisi de yeni türleri denemekten çekinmemiştir. Her dönemde yeni sanatsal oluşumlar ve hareketler gözlemlenmiştir. Hayvan olgusu sanatsal çerçevede sanatçının düşünce dünyasının bir yansıması olarak eserlere yansımaktadır. Alışılmışın dışında hayvan imgelerinin kullanımı söz konusu olmuştur. Ele alınan hayvanın özellikleri, ifade ettiği durum ve sembolü, eser sahibi tarafından tercih edilme nedeni, dönemi ve uygulama yöntemi bakımından sanat eserleri incelenmiştir.

Preprint

KAYNAKÇA VE NOTLAR

- Aloi, G. (2018). *Spekülatif tahnitçilik: Antroposen'de doğal tarih, hayvan yüzeyleri ve sanat*. Columbia Üniversitesi Yayınları.
- Anderson, R. (2002) *Artists in Their Time: Salvador Dali*. Franklin Watts
- Antmen, A. (2009). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. EA Publish.
- Arbuckle, B. S. (2018). Hayvan Sembolizmi. *Aktüel Arkeoloji*, 44.
- Armutak, A. (2006). Mitolojide Hayvan, I. *Abdullah Özen*, 30, 441-460.
- Artun, A. (2015). Joseph Beuys: Şaman mı, Şarlatan mı?, E-skop. *Erişim*, 11, 2019.
- Aslan, R. (2016). Max Ernst'in resimlerinde "orman" imgesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 1-10.
- Ayfer, U. Z., & Nurbiye, U. Z. (2018). Eğitim Ve Sanatta Yenilikçi Sıradışı Yönleriyle Joseph Beuys. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 48-58.
- Batur, E. (1997). Modernizm Serüveni. *İstanbul: Yapı Kredi Yayınları*.
- Bayer, A. (Ed.). (2008). *Rönesans İtalya'sında sanat ve aşk*. Metropolitan sanat müzesi.
- Berger, J. (1999). Dünyanın büyük yenilgisine karşı. *Yarış ve Sınıf*, 40(2-3), 1-4.
- Berk, F. (1972). *Örneklerle Resim Sanatı*. İstanbul: Arkın Kitabevi.
- Beydiz, M. G. (2016). *Mitolojiden Sanata Hayvan İmgesi*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayın Evi .
- Bulduk, B. (2014). *1990'lardan Sonra Yeni Medyada Kimlik Sorunsalı, Şiddet Olgusu Ve Sanat Pratiklerine Etkisi*, Erciyes Üniversitesi Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Eseri Raporu Çalışması, Kayseri
- Carr-Gomm, S. (2014). *Sanat: Sanatın Gizli Dili [The secret language of art]*. İstanbul: İnkilap Publications.
- Caws, M. A. (2009). *Salvador Dalí*. Reaktion Kitapları.
- Çalıköğü, L. (2015). *Ressam ve Resim: Mehmet Güteryüz Retrospektifi Sergi Katalogu*.
- Dali, S. (1948) *The Secret Life of Salvador Dali (Second Edition b.)*. Vision Press, London.
- Demirarslan, D., & Demirarslan, O. (2008). Salvador Dali, Sürrealizm ve Mobilya. *Mimarlık ve Yaşam*, 6(2), 735-766.
- Edwards, G. (2009). *Lorca, Buñuel, Dalí: forbidden pleasures and connected lives*. Bloomsbury Publishing.
- Eisenman, S. F. (2013). *Doğanın Çılgılığı: Sanat ve Hayvan Haklarının Oluşturulması*. Reaktion Kitapları.

- Ferris, L., & Canem, C. (2018). *Antik Roma'daki hayvanlar hakkında (muhtemelen) bilmediğiniz 6 şey*.
- Fineberg, J. D., Tunç, A. Z., Atay-Eskier, S., & Yılmaz, G. E. (2014). *1940'tan günümüze sanat: varlık stratejileri*. Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Freeman, Nan. (2008). Mehmet Güleriyüz. İstanbul: Galeri Nev.
- Giovanni, A. (2012). Art and Animals.
- Güleriyüz, M ve Sönmezay, A. (2015). *Güldüğüme Bakma*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Güleriyüz, M. (2014). *Resmigeçit*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Hodge, S. (2019). *Sanatın Kısa Öyküsü*. İstanbul: Hep Kitap Yayınevi. Hopkins, D. (2004). *Dada ve Gerçeküstücülük*. Ankara: Dost Kitabevi
- Hopkins, D. (2004). *Dada ve Sürrealizm: Çok kısa bir giriş* (Cilt 105). Oxford Üniversitesi Yayınları.
- Jenner, G. (2014). Tarihte 10 ünlü insan ve onların tuhaf evcil hayvanları.
- Kingett, L. (Ed.). (2018). *Animal: Exploring the Zoological World*. Phaidon Press Limited.
- Kruger, K. A., & Serpell, JA (2010). Ruh sağlığında hayvan destekli müdahaleler: Tanımlar ve teorik temeller. *Hayvan destekli terapi el kitabında* (s. 33-48). Akademik Basın.
- Landes, Joan B. (2012), "Animal Subjects Between Nature and Invention in Buffon's Natural History Illustrations", İçinde *Gorgeous Beasts: Animal Bodies in Historical Perspective*, Ed. Joan B. Landes, Lee, Paul Youngquist: 21-40, Pennsylvania State University Press, Pennsylvania.
- Leppert, R. (2002). Sanatta anlamın görüntüsü: İmgelerin toplumsal islevi.
- Leroy, C. K. (2004). *Gerçeküstücülük* (çev. M.Tahsin Yalım), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lynton, N. (1982). *Modern Sanatın Öyküsü*,(Çev: Prof. Cevat Çapan-Prof. Sadi Öziş). *Remzi Kitabevi, İstanbul*.
- McNeese, T., & Dalí, S. (2006). *Salvador Dali*. Infobase Publishing.
- Merdaner, E. (2016). *Joseph Beuys-Sanatı ve Felsefesine Bir Bakış*. İstanbul: *Tekhne Yayınları*.
- Ormiston, R. (2009). *Leonardo da Vinci 500 Görsel Eşliğinde Yaşamı ve Eserleri*. (M. B. Albayrak, Çev.) İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öndin, N. (2016). *Rönesans Düşünce Sanatı*. İstanbul: Hayalperest Yayın evi.

- Öndin, N. (2018). *Barok Resim ve Heykel Sanatı*. İstanbul: Hayalperest Yayın Evi
- Özen, B. (2019). Yaşam Hakkına Saygı Ve Sanatta Etik Sorunu. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(34), 263-279.
- Özsezgin, K. (1999). Cumhuriyetin 75 yılında Türk Resmi. Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları.
- Passeron, R. (2000). *Sürrealizm Sanat Ansiklopedisi* (çev. S. Tansuğ), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Paulson, NC (2009). *Doğal düzensizlik: Darwin'den önce Fransız ve İngiliz sanatta hayvan imgesi, 1790-1859 dolayları* St. Louis'deki Washington Üniversitesi.
- Pierre, J. D., Cyrulnik, B., & Matignon, K. L. (2003). *Hayvanların En Güzel Tarihi*. (B. Onaran, Çev.) İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Platzner, G., & Harris, S. L. (2007). *Klasik Mitoloji Görüntüler ve Görüşler*. Ankara: Cizgi Kitabevi.
- Robinson, W. H., Falgàs, J., Lord, C. B., & Alix, J. (2006). *Barcelona and Modernity: Picasso, Gaudí, Miró, Dalí*. Yale University Press.
- Sevim, C., & Gamze, B. O. Z. (2011). Hazır-Nesnelerin ve Teknoloji Sanatta Kullanımı ve Seramik Sanatına Yansımaları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(1), 111-135.
- Shanes, E. (2011). *The life and masterworks of Salvador Dalí*. Parkstone International.
- Shaw. M. K. Wendy. (2009). Mehmet Gülyüz 1958-2008 Retrospektif. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Siddiq, A. B. (2019). *Tarih Öncesi Toplumlarda İnsan Hayvan İlişkisi*. Ankara: Cizgi Kitabevi Yayınları.
- Şahiner, R. (2008). *Sanatta Postmodern Kırılmalar ya da Modernin Yapıbozumu*, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul
- Şenel, E. (2015). Performans Sanatları Ve Sanatçının Anlatım Aracı Olarak Beden. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 4(16), 161-182.
- TDK, 2023, <https://sozluk.gov.tr/>
- Tükel, U., & Yüzcüller, S. (2018). *Batı Sanatında İkonografi*. İstanbul: Hayalperest Yayın Evi .
- Uysal, G. (2016). *Mağara Sanatı*. Ankara: Mağara Araştırma Derneği (MAD).
- Uzunoglu, M., & Milli, İ. E. (2020). 17. Yüzyıl Hollanda Sanatında Gündelik Yaşam. *Dergi Park* , 753-778.
- Van Der Grinten, G. (2005). Joseph Beuys Aslolan Çizimdir (Schloss Moyland Müzesi Koleksiyonundan Bir Seçki).

- Wilson, M. (2015). Çağdaş sanat nasıl okunur. *İstanbul: Hayalperest Yayınevi.*
- Yılmaz, M. (2013). *Modernden postmoderne sanat.* Ütopya Yayınları.
- Yılmaz, M. (2018). Batı Resminde Yeme-İçme Konulu Sahnelerin Menşei Üzerine Bir Değerlendirme (Ortaçağ'ın Başlangıcından Barok Dönemin Sonuna Kadar). *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (44), 111-138.
- Yılmaz, M. (2018). Batı Resminde Yeme-İçme Konulu Sahnelerin Menşei Üzerine Bir Değerlendirme (Ortaçağ'ın Başlangıcından Barok Dönemin Sonuna Kadar). *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (44), 111-138.
- Yılmaz, M. (2013). *Modernden Postmoderne Sanat.* Ankara: Ütopya Yayınevi.

İNTERNET KAYNAKLARI

- <https://www.flickr.com/photos/mbell1975/6131010011>
- http://estaticos03.cache.elmundo.net/especiales/2007/06/cultura/alhambra/maravillas_espana/img/cuevas_altamira.jpg
- <https://antikparalar.blogspot.com/2016/02/athena-sikkeleri.html>
- <https://arsartisticadventureofmankind.wordpress.com/page/13/>
- https://art.wikisort.org/artist/en/Artist/Albrecht_D%C3%BCrker
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bernardo_strozzi_la_cuoca_genova_01.JPG
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Simon_de_Vos_Heimkehr_des_verlorenen_Sohnes.jpg
- https://en.wikipedia.org/wiki/The_Hippopotamus_and_Crocodile_Hunt
- <https://sententiaeantiquae.com/2021/10/05/put-the-living-in-your-head-and-stfu-about-the-dead/amp/>
- https://sr.wikipedia.org/wiki/Pe%C4%87insko_slikarstvo
- <https://thenoisetier.com/blog/10-iconic-works-of-women-artists-in-the-history-of-world-art>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Gozzoli_magi.jpg
- <https://wikioo.org/>
- <https://www.bilgial.com/babil-sanati-babilde-mimari-heykel-ve-kabartma-sanati/>

<https://www.flickr.com/photos/antidisestablishmenttotalitarianist/21953192218>

/

<https://www.invaluable.com/auction-lot/da-tiziano-madonna-del-coniglio-olio-su-tela-cm-6BE4F39997>

<https://www.themovingpencil.com/illustration/#jp-carousel-8762>

https://www.wikiwand.com/fr/Simonetta_Vespucci

www.historyextra.com.

<http://www.maxernst.org/pieta-or-revolution-by-night/>

<https://bit.ly/2S5UTPI>

<https://i.pining.com/originals/d5/eb/74/d5eb7441f64cd8ea7a078483187973b2>

.jpg

www.selmagurbuz.com/kisisel-sergiler/feline-II/selma-gurbuz-kedili-doga.jpg

<https://wimdelvoye.be/work/cloaca/cloaca-original-1/>

<http://www.ulakbilge.com/makale/pdf/1550312256.pdf>

<https://www.artsy.net/artwork/robert-rauschenberg-charlene>

<https://artandphotography-uog.blogspot.com/2016/05/jeff-koons-newport-street-gallery.html>

https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Vittsk%C3%B6vle-fresco-Gud_skaber_dyrene.jpg

NOT: Bu ön baskı, hakem/bilirkişi tarafından onaylanmamış yeni araştırmaları bildirir ve bu alanda birden fazla uzmana danışılmadan kaynak bilgi olarak kullanılmamalıdır.

Preprint